

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Jncipit solemne opus expositionis Euangeliorum
dominicalium tocius anni reuerendi magistri Alberti de
Padua ordinis frat[rum] heremitaru[m] sancti Augustini**

Albertus <de Padua>

Vlme, 1480

Secunda pars.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30888

Sermo

dominatur quia genuit dominum celi et terre. multe igitur mulieres nunc et prius dicte sunt maria. sed ista singulariter. Et quod tum ad istas ultimas interpretationes dicit Crisostomus. maria hebrayce stella maris. latine vero domina vocatur et merito quia et totius mundi dominum et lucem seculis meruit generare perhenem.

Secunda pars.

Secundo cum dicitur. Et ingressus angelus ad eam: tangitur noua allegatio angelice dignitatis. In qua parte quinque ponuntur. Primum est angelica reuerentia et more salutationis. Et scias quia ut dicit be-

da verborum que hic ponuntur solemniter ordo notandus est. totusque artius cordi inserendus. quanto manifestius apparet quod in ipsa tota nostra redemptoris summa consistit dicit igitur euangelista. Et ingressus angelus ad eam: ingressus est. ostenditur primo enim ex eo quod angelus ad eam ingressus est. ostenditur virginis pudicitia quia non foris vagantem eam reperit angelus. sed ut dicit Crisostomus. solam in penetralibus quam nemo virorum viderat solus angelus reperit solam sine comite solam sine teste. Considerandum est secundo in qua ei forma angelus apparuit. Et dicendum quod beata virgo vidit ad se ingredientem angelum non visione ymaginaria. sed angelus formauit sibi corpus lucidum ut etiam sensibilibus virgini appareret. Unde dicit augustinus in sermone ex persona virginis. venit ad me Gabriel an angelus faue rutilans. veste coruscans. iactu mirabilis. aspectu terribilis quia enim illum nuntiabat qui corpus ex virgine volebat assumere. congrue corporali specie debuit apparere. Deuote autem tertio considerandum est quid nam reperit angelus virginem agentem in ipsa hora sui ingressus. Et dicit quod licet depingant pictores manibus operantem ego tamen credo quod ipsa virgo beata tunc ocio non vacabat nec alicui erat operi occupata sed tota erat abstracta in contemplatione meditando super salutem humani generis qualiter scilicet per virginem deus debeat humanum genus saluare. in hoc igitur actu tam intime contemplationis quo erat totaliter deo coniuncta et ad eam ingressus est angelus et forte nunquam in tanta fuerat contemplatione quanta tunc erat rationabile ei videtur quod tunc corporaliter sibi diuinum meretur verbum quando spiritualiter tota manebat in contemplatione ipsius. R. Ingressus autem angelus ad virginem: quid egerit audiamus. Magna quippe cum reuerentia eam salutauit et dixit. Ave. Salutationem nunquam inuenimus datam fuisse mulieri ab angelo quia ipsa fuerat causa

Quartus

vt salutationem perderemus. hec vero mulier primo ab angelo salutata ē. quia per ipsam salus mundi erat ventura. curialis fuit celestis ille nuncius. qui ante virginem salutauit q̄ diuinā explicaret legationem salutans igitur angelus virginem dixit: *Aue* gracia plena. In qua salutatione laudabiles eius conditiones describit. sicut cum aliquem salutamus titulum laudis apponimus. vt Sanctissimo patri summo pontifici. Inclito Imperatori semper augusto. Illustri regi francorum. Venerabili in christo patri generali priori &c. Describit itaq; in salutatione euangelica virginis multipliciter priuilegium. Primo enim tangit grace plenitudinem: *Aue*: hic mutatum est nomen eue & res qua ipsa fuit plena &c. sed illa fuit sine aliquo & ab a quod est sine et &: gracia plena. vere plena & semp plena quia dicit Jeronimus ceteris per partes in maria v̄o tota se infundit gr̄ie plenitudo. Sic ei in sole deus posuit omnes virtutes aliorum siderum: ita in maria omnem gr̄iam aliorum sanctorum. Deinde tangit angelus circa eam diuinum consortium. dominum tecum: cum oibus sanctis est dñs. et tamen cum virgine excellentissime erat tuus quia nullus homo nec humani generis inimicus erat tanto amplius tecum erit deus quanto extra partum et semine creatura fueris purior. Deinde tangit angelus benedictionis virginis munus singulare: *Benedicta* tu in mulieribus: vere benedicta super omnes mulieres. quia in ipsa maledictio eue mutata est in benedictionem: benedicta etiam super omnes homines que deum genuit et hominem. benedicta et super omnes angelicam creaturam. dum angelorum peperit regem. **L** Querit quare angelus salutans virginem nomen illius tacuit: dicendum q̄ forte nomen eius tacuit propter tria. Primo propter virginis excellentiam. excellentes enim personas cum salutamus non nominamus. h̄ nomen cordi retinemus vt salue pater aue rex. Secundo ideo tacuit nomen vsitatum quia aduenit ei nomen specialis dignitatis quo nominanda erat. sicut cum aliquis est factus prior. obmissio vsitato nomine dicimus eum priorem nominando. Tercio ideo nomen eius tacuit quia non mittebat ad eam salutandam inquam erat maria. h̄ inquam erat gracia plena. **M** Secundo ponitur virginis modestia que cum audisset: nouam salutationis formam: turbata est: aliquo timore non perterrita. Unde modeste tetigit euangelista mentis eius affectum. Nota q̄ tres sunt cause quare virgo timuit. primo quidem propter angeli presentiam. quoniam et si consueta erat videre angelum: tamen nouus modus apparitionis in lumine et splendore eam perturbauit:

Sermo

Vnde cāntat ecclesiā. Expauescit virgo de lumine. Secundo iō
timuit quia angelus virilem speciem demonstrabat. nam vt di
cit Criso. Trepidare virginū est ad omnes viri ingressus pauē
omnesq; viri affatus vereri. Et iō vt dicit Am. libro. i. de offici
is. Salutata virgo ab angelo tacet et mota est in introitu eius
atq; ad virilē iexus spēm virginis pegrinat aspectib9. Tercō iō
turbata est qz eā angel9 in suo h̄mone laudauit. et s̄cte mentes
quanto ampli9 grācis et laudib9 excolunt tātomagis timent
Vnde dicit q; turbata est in h̄mone ei9. Deinde tangit virgis
prudenciā: et cogitabat qualis esset illa saluatio: nō mireris si
cogitabat. quia nunq; fuerit audita talis saluatio. Considera
virginis grauitatem quia nō fuit p̄mpta respondere angelo. s;̄
tacuit. considera prudenciā quia cogitabat. considera prudēciam
qz vt dicit Ambro. i. de officiis. quāuis virgo esset curialis ⁊ hūi
lis pre verecundia tamen non resalutauit salutantez angelū nec
vllum tulit responsum. Ab illa igitur virgine tertē addiscant
virgines verboz vitare lasciuiā. quia vt dicit Beda maria eti
am salutationem verebatur. **N** Tercio ponitur angelica
allocutio. Videbat enim angelus virginem trepidantem et co
gitantem. et ideo vtriq; rei cupit satisfācere. primo enim timorez
expellit: ⁊ ait angelus ei. ne timeas maria: Nota q; ē p̄puz bo
noram spiritūū qz licet in primo eoz aspectu timeat hūana fra
gilitas cōsequenter tñ timorē expellit. iō aī voluit angelus ti
morē a virgine expellere vt aduerteret ad intelligentiā diuine
incarnationis quā annunciare volebat. vnde et familiariter cu
ius nomen primo tacuerat nunc vocat ex nomie vt audito no
mine p̄prio ad se redeat virgo. Est autem sciendum quia vt dicit
Petrus rauenen. angelus confortans virginē ne timeat nō si
ne metu metum discutit audientis. hec em̄ dicens et ipse ange
lus timet et admiratur. stupet em̄ totum deum venire intra vir
ginales angustias. cui tota totius simul angusta ē creatura. De
inde quia videbat angelus virginem de salutatione cogitante.
ideo eandē explicat salutationem. annuncians cū hoc verbo cō
ceptū. dicit ergo non mireris si dixi grācia plena: Inuenisti em̄
grāciam apud deū. Nota qz inuenit virgo apd deū grāz plena
rie sanctificationis quia ante fuit sancta q̄ nata vt dicit Ber. ha
buit grāciā confirmationis quia nunq; potauit seu peccare po
tuit: habuit grāciā diuine generationis. nihil em̄ maius ē i di
uinis q̄ deum p̄rem gnare. verbū quod tñ virginē est cōicātū
habuit grāciam secunditatis et pudoris. Vnde Petrus rauenen.
loquens ad virginem. virgo inqt te matrem preslitit grācia nō

Quartus

nostra. genitricē te pietas voluit dici quā nō sciebat integritas
i tuo aspectu tuo partu creauit pudor. auda est castitas. integritas
roborata est solidataq; uirginitas. Deinde quando dixerit an-
gelus: dominus tecum: aperit qualiter singulari modo conceptus
deus sit cum uirgine. Ecce concipies et paries filium: tangit
autem conceptum uirginis quali per eadem uerba ysa. z. c. Ecce
uirgo concipiet et pariet filium et uocabitur nomē eius emanu-
el. ut ostendat eam esse uirginem de qua hic dictum est Et uo-
cabis nomē eius ihesu. Ihesus interpretatur saluator et saluator oim
nunquid saluare matris uirginitatem congruebat. et nasci hec
que dicta sunt de conceptu uirginis pertinet ad humanitatem
uerbi. ¶ Deinde tangit diuinitatis magnitudinē et: Nunc
erit magnus glo. Ambrosio. non quod ante partum uirginis mag-
nus nō fuerat sed quia potentiam quā naturaliter dei filius ha-
bet homo accepturus erat ex tempe. consequenter tangit ange-
lus que sit illa magnitudo nascituri: Et filius altissimi uocabit
nihil est maius quod filium esse altissimi dei. non per adoptionem
ut nos sumus filii dei sed naturaliter quomodo cristus est dei fi-
lius. Deinde quia dixerat angelus Benedicte tu in mulieribus
assignat illius benedictionis causam. uidemus autem quod sepe be-
nedicuntur parentes in filiis. sicut alicui uirtuoso dictum. bene-
dicte mater que te genuit. sic uirginem gloriosam in filio bene-
dicimus dicentes illud Judith. 13. Benedicte filia tua domino
quia per te fructus uite edicauimus Et ideo assignat causam bene-
dictionis uirginis ex principatu nascituri dicens: Et dabit illi
dominus deus sedem dauid patris eius: Et est aduertendum quod
primo dixit christum filium altissimi. nunc uero dicit dauid esse pa-
trem eius quod esse non posset nisi in cristo duplex esset natura
diuina iuxta quā est filius dei. et humana secundum quam est filius da-
uid. Et quia secundum carnem fuit filius dauid ideo cristus regnauit in
deorum etiam iure habuit hereditarie successionis. Unde Iheremias:
33. Ecce dies ueniunt dicit dominus. et suscitabo dauid germen
iustum. et regnabit rex et sapiens erit. ¶ Deinde ostendit
ubi et quantum sit regnaturus. Et regnabit in domo iacob in
eternum. Aduertendum quod non exercuit cristus in mundo tempo-
rale regnum iurisdictionem et ideo spiritualiter regnat in domo ia-
cob. de domo autem iacob licet secundum carnem soli mundi sit. tamen
quia domus iacob magna in fide religionis fundata erat quam in
carne et sanguine. ideo omnes fideles de domo iacob sunt. et iu-
dei non credentes: de domo dauid non sunt. et regni eius non erit
finis. Unde Dani. secundo. Potestas eius potestas eterna: que

Sermo

non auferetur et regnum eius quod non corrumpetur. Quarto ponitur virginis interrogatio. cum enim tanta locutus fuerit angelus postea tacens expectans virginis responsū. Dixit autē maria ad angelum: considera quia cum salutasset angelus virginem cum tanta illi euangelizasset in omnibus ipsa tacuit: et nunc primo locuta ē. vt dicit Criso. Propositū sue mentis reuerenter exposuit. vitam videlicet virginalem se ducere decreuisse. **R.** Quomodo inquit fiet istud vt concipias et pariam altissimi filium quomā virum non cognosco: id est proposui nō cognoscere alias enim interrogatio nulla esset Considera quantum illa gloriosa femina virginitatem amabat. cum enim alie mulieres amore prolis. non sollicitentur de virginitate perditā illa tamen audiens se debere concipere altissimi filium cuius regni non est finis. nihilominus de mentis sue virginitate sollicita dicens: Quomodo fiet. Nota quia vt dicit Criso. ipsa fuit prima femina que deo voluit virginitatem. sed tunc queritur quomodo consentit matrimonio. vt conciperet sponsū. peccaret enim mortaliter q̄ factō voto continentie assentiret in matrimoniū. Et si dicas q̄ consentit in matrimoniū cum intentione. tamen vt nūq̄ sequeretur carnalis copula. Contra. tūc si fuisset verum matrimoniū. quomiam talis intentio dirimit matrimoniū. et contra est sibi. Et est dicendum. h̄m intentionem beati augusti. in libro de bono coniugali. q̄ maria et ioseph anteq̄m fieret mutua desponsatio virginitate h̄uāe p̄posuerāt et sancti spiritus reuelatione vtriusq̄ persona consentit in matrimoniū. nec alter consentiret nisi docente spiritu sancto alter alterius cognouisset propositum. postea vero quod p̄posuerant corde. vterq̄ exprimens verbo deo voluit. Et cum queris vtruz beata virgo consenserit in carnalem copulam. dico h̄m eundem q̄ non consentit nisi deus de hoc specialiter reuelaret. verum igitur matrimoniū fuit. sed ad carnalem copulam nec consentiens erat nec dissentiens q̄d̄ non doceretur sancti spiritus reuelatione quid esset agendum. **S.** Quinto ponitur conceptus virginis explicatio: Et respondens dixit ei. Delectabatur angelus multum vt videretur loqui cum virgine vnde etiam ei ad singula resp̄debat. Spiritus sanctus. Nota quia vt dicit Ambro. sup̄ Luc. Nō solum deus condidit creaturas. sed etiam hunc mundū multiplicandum generationes eis contulit q̄ seruarent et potuisset ordinare alium modum. quando igitur voluit potuit istum ordinem imitare quod et factum est in conceptu virginali. igitur q̄ sicut spiritus sanctus ex aquis sup̄ quas ferebatur in principio mundi

Quartus

produxit animal aquatile. ita ex purissimis sanguinibus virginis produxit corpus christi. Item sicut virga aaron floruit sola diuina virtute Nume. 12. c. Item sicut flos ex virgula solo afflatu a vere producit. Item sicut ymago formatur in speculo sola presencia sacra. Superuenit igitur spiritus sanctus in virginem quemadmodum ros descendit super rosam vel liliū dans illi cōcipiendi virtutem. ¶ Deinde ponit incarnationē christi. Et virtus altissimi: dei verbum est virtus altissimi. vt dicit apostolus. 1. Cor. 1. c. Obumbrabit tibi. Nota qd diuinū verbū qd ē virtus altissimi intelligit obūbrasse vrgini dupliciter. Pri^o pp̄t carnē assumptā. sicut sol obumbrat nobis. vt quod in se intueri non possumus. obumbratione nebule videamus. Secundo pōt hoc intelligi quia sicut umbra refrigerat. ita diuinū verbū remouit a virgine omnem concupiscencię estum. Deinde ostendit quā nasciturus erit filius dei Ideoq; et quod nascetur ex te sanctum bene sanctum est qd supueniente spiritus sancto ex virgine natus est vocabitur filius dei: quia enim virtus altissimi est filius dei si hęc virtus obumbrabit vrgini assumendo carnē hoc quod nascetur ex ea vocabit filius dei. Deinde angelus inducit exēplū vt confirmetur cor virginis marie Et ecce Elizabeth cognata tua: vxor zacharie erat cognata virginis ex parte matris. q̄a beata anna mater virginis fuit de genere sacerdotali. sed ex parte patris fuit de domo regia. hoc enim fuit speciale in populo iudeorum vt regia tribus et sacerdotalis posset misceri. et ipsa concepit filium: iohannē baptistā: In senectute sua: quod videtur etati non cōuenire: a hic mēsis: scz est: sextus illi: natiuitatis a conceptu. fuit eniz beatus Jo. cōceptus septimo exeunte februario que vocatur sterilis. quia em̄ inepta fuerat generationi: ab omnibus vocabatur sterilis. Nota quia circa conceptū elizabeth tangit angelus senectutem. quod est defectus etatis et sterilitatem que est defectus nature. quoz vtrumq; erat conceptioni cōtrarium quaten⁹ virgo in qua florebat iuuentus que fecunditatis virtutem supueniente spiritus sancto debebat suscipere et non dubitare. vnde angelus infert: quia non erit impossibile apud deum omne verbū. nullum verbū est deo impossibile qui generando filium omnem rationē verbi in ipso produxit. Vnde p̄s Omnia quecuq; voluit fecit &c. Tercia pars.

¶ Secundo cum dicitur. Dixit autem maria &c. tangitur deuota humiliatio virginę voluntatis. Considera qd non verbis locuta est virgo in tanta profunditate misterii et nihilominus pauca verba protulit. q̄niaz